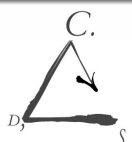

**SYTUACJA INSTYTUCJI RYNKU PRACY
POWIATU BRZOSOWSKIEGO
W KONTEKŚCIE UWARUNKOWAŃ
SPOŁECZNO - GOSPODARCZYCH**

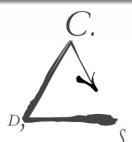
Podkarpacki Portal Pracy

Spis treści:

Wprowadzenie	3
Tło i główne założenia projektu „Podkarpacki Portal Pracy”	3
Cel powstania i charakter raportu.....	4
Struktura raportu	5
I. Charakterystyka lokalnego rynku pracy w kontekście uwarunkowań społeczno - gospodarczych ...	10
1.1. Uwarunkowania powiatowego rynku pracy	10
1.1.1 Krótka charakterystyka społeczno-gospodarcza powiatu	10
1.1.2 Powiat w liczbach – podstawowe dane statystyczne.....	19
1.2. Sytuacja powiatowego rynku pracy w opinii ekspertów.....	20
II. Diagnoza sytuacji instytucji rynku pracy działających w powiecie.....	22
2.1. Instytucje rynku pracy w statystykach	22
2.2. Charakterystyka najistotniejszych instytucji rynku pracy powiatu	23
Powiatowy Urząd Pracy w Brzozowie.....	23
Ośrodek Szkolenia Kierowców "AUTO - SZKOŁA" - Tadeusz Toczek	24
Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Ziemia Brzozowska”	24
2.3. Uwarunkowania funkcjonowania instytucji rynku pracy w opinii ich przedstawicieli.....	25
Spis źródeł	27

WPROWADZENIE

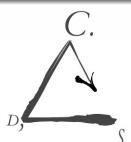
Niniejszy raport powstał w wyniku analizy danych zastanych oraz serii wywiadów pogłębionych przeprowadzanych w poszczególnych powiatach Podkarpacia z lokalnymi ekspertami rynku pracy oraz przedstawicielami instytucji rynku pracy. Całość prac podjętych nad zebraniem informacji i przygotowaniem niniejszego raportu stanowiła element realizowanego przez Centrum Doradztwa Strategicznego s.c. (CDS) projektu pn. „**Podkarpacki Portal Pracy**”, który współfinansowany jest ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Tło i główne założenia projektu „Podkarpacki Portal Pracy”

Idea projektu „Podkarpacki Portal Pracy” powstała w oparciu o wcześniejsze doświadczenia Centrum Doradztwa Strategicznego zdobyte podczas realizacji na terenie województwa podkarpackiego projektów: „Matryca Kurcmana – nowy instrument rynku pracy” oraz „Indeks Gotowości Rynkowej - nowy instrument monitorujący szansę na pracę absolwentów ponadgimnazjalnych szkół zawodowych województwa podkarpackiego (IGR)”. Z doświadczeń tych wynikało, że poziom upowszechnienia informacji nt. usług rynku pracy i oferujących je instytucji jest w województwie podkarpackim zdecydowanie niewystarczający. W odpowiedzi na zdiagnozowane w ten sposób potrzeby powstała koncepcja projektu „Podkarpacki Portal Pracy”, którego główny cel stanowi zapewnienie osobom pozostającym bez zatrudnienia jak i poszukującym pracy całościowej i łatwo dostępnej informacji o usługach rynku pracy na poziomie regionalnym oraz powiatowym. Informacja ta zgromadzona i udostępniona będzie w formie ogólnodostępnego, regionalnego portalu internetowego zamieszczonego pod adresem www.praca-podkarpackie.pl. (Warto w tym miejscu zaznaczyć, iż w momencie powstawania niniejszego raportu Podkarpacki Portal Pracy stanowił już gotowe narzędzie, uruchomione i powszechnie dostępne od połowy kwietnia 2009 r.)

Całość projektu składa się z czterech głównych etapów, a bieżący raport jest efektem prac podjętych w ramach etapu II: diagnostyczno-analitycznego.

Etapy i główne zadania	Termin realizacji
Etap I – przygotowawczy	sierpień – listopad 2008 r.
Etap II – diagnostyczno – analityczny	wrzesień 2008 – kwiecień 2009
Etap III – budowa powiatowych systemów informacji o usługach i instrumentach rynku pracy	kwiecień – sierpień 2009
Etap IV – uruchomienie, upowszechnienie i promocja Podkarpackiego Portalu Pracy	kwiecień 2009 – luty 2010

Cel powstania i charakter raportu

Celem powstania raportu jest **diagnoza sytuacji instytucji rynku pracy powiatu brzozowskiego w kontekście społeczno-gospodarczej specyfiki powiatu**, w tym w szczególności lokalnego rynku pracy. W ramach prac związanych z prowadzeniem badań w poszczególnych powiatach Podkarpacia, starano się również określić (w drodze indywidualnych wywiadów) jak powinien zostać skonstruowany Podkarpacki Portal Pracy, aby był narzędziem przydatnym i użytecznym dla podkarpackich instytucji rynku pracy.

Do opracowania wszystkich raportów dla 21 podkarpackich powiatów¹ posłużyły informacje, których pozyskanie opierało się o wykorzystanie czterech podstawowych sposobów gromadzenia danych, do których należały:

- analiza źródeł zastanych (w tym m.in. informacji pochodzących z Banku Danych Regionalnych GUS, Urzędu Statystycznego w Rzeszowie, Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Rzeszowie oraz zasobów internetowych, w tym stron internetowych Starostw Powiatowych, Powiatowych Urzędów Pracy, Urzędów Miast i Gmin oraz poszczególnych instytucji rynku pracy)²;
- indywidualne wywiady pogłębione (IDI) przeprowadzone z 42 lokalnymi ekspertami rynku pracy – po dwa wywiady w powiecie³;
- indywidualne wywiady pogłębione (IDI) przeprowadzone z 85 przedstawicielami podkarpackich instytucji rynku pracy⁴;
- kontakt e-mailowy/telefoniczny z instytucjami rynku pracy w celu uzyskania informacji o działalności instytucji, niedostępnej w zasobach internetowych.

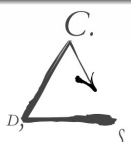
Podobny, choć mniej skoncentrowany na instytucjach rynku pracy, system gromadzenia danych zastosowano również w jednym ze zrealizowanych przez Centrum Doradztwa Strategicznego projektów pn. „Indeks Gotowości Rynkowej”. Jednym z czterech elementów tego projektu były badania podkarpackich instytucji rynku pracy, które uzupełniały obraz uzyskany na podstawie badań trzech obszarów: uczniów ponadgimnazjalnych szkół

¹ Doświadczenie Centrum Doradztwa Strategicznego pokazały, iż sensownym jest zastosowanie podejścia, w którym powiaty grodzkie, pomimo tego że administracyjnie stanowią odrębne jednostki, analizowane są łącznie z okalającymi je powiatami ziemskimi. Tylko bowiem w takim, komplementarnym ujęciu, uwidacznia się specyfika badanego obszaru, a potraktowanie wspomnianych powiatów ziemskich jako autonomiczne i niezależne od miejskiego centrum jednostki, byłoby zbyt dużym uproszczeniem ich skomplikowanej sytuacji i mogłoby przełożyć się w efekcie na nieodpowiadające rzeczywistości wyniki i wnioski.

² Szczegółowy wykaz wykorzystanych źródeł znajduje się w Spisie źródeł zamieszczonym na końcu niniejszego Raportu.

³ Wywiady te przeprowadzane były w okresie październik - listopad 2008 roku, zanim kryzys dotknął bezpośrednio polski rynek i gospodarkę. W związku z tym obraz poszczególnych powiatów mógł ulec od tego czasu pewnym zmianom.

⁴ Wywiady te przeprowadzane były od grudnia 2008 roku do marca 2009 roku, czyli w okresie, w którym kryzys gospodarczy pojawił się w Polsce. Rynki powiatów bardziej wrażliwe na kryzys ulegały wówczas intensywnym zmianom, informacje zatem pochodzące z wywiadów mogą dotyczyć specyficznego momentu w rozwoju lokalnego rynku.

zawodowych, pracodawców (w tym analizy ofert pracy) oraz ponadgimnazjalnych szkół zawodowych. W związku z tym, że głównym obiektem zainteresowania we wspomnianym projekcie były szanse na pracę absolwentów podkarpackich ponadgimnazjalnych szkół zawodowych, analiza instytucji rynku pracy koncentrowała się w dużej mierze na działaniach skierowanych do młodych ludzi.

Niniejszy raport ujmuje sytuację instytucji rynku pracy w szerszym zakresie działalności oraz zakorzenia ją w specyficznej sytuacji społeczno-gospodarczej powiatu. Informacja uzyskiwana od przedstawicieli instytucji rynku pracy jest również głębsza, bowiem oprócz wywiadów z lokalnymi ekspertami przeprowadzono również rozmowy z przedstawicielami instytucji rynku pracy, pozyskując także bardziej dogłębną, jakościową informację w bezpośrednim kontakcie mailowym i telefonicznym.

Podstawowa różnica pomiędzy analizami przeprowadzonymi w ramach tych dwóch projektów („Podkarpacki Portal Pracy” oraz „Indeks Gotowości Rynkowej”) tkwi jednakże w celu w jakim one powstały. Raport z badań instytucji rynku pracy przeprowadzonych w ramach projektu „Indeks Gotowości Rynkowej” dotyczył wszystkich 21 powiatów Podkarpacia⁵ razem, zawierał ilościowe ujęcie najważniejszych wymiarów analizy sytuacji instytucji rynku pracy, spięte w syntetyczny wskaźnik tzw. wskaźnik PIRP (wskaźnik potencjału instytucji rynku pracy) Jego celem głównym było zatem sprowadzenie zgromadzonych informacji do formy umożliwiającej porównanie poszczególnych powiatów na podstawie wystandardyzowanych kryteriów i niejako porangowanie ich według wpływu na sytuację absolwentów ponadgimnazjalnych szkół zawodowych.

Niniejszy raport nastawiony jest natomiast na jakościową diagnozę oraz opis sytuacji instytucji rynku pracy i w przeciwieństwie do wspomnianych wyżej badań, celem nie jest tu standaryzacja i dokonywanie porównań między powiatami, a uchwycenie specyfiki powiatu i funkcjonujących w nim instytucji rynku pracy oraz wyróżników lokalnego rynku pracy i warunków w jakich instytucje te prowadzą swoją działalność.

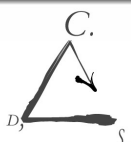
Wszystkie 21 raportów umieszczonych zostało na Podkarpackim Portalu Pracy, a zdobyte tą drogą informacje w dużym stopniu ukierunkowały proces tworzenia Portalu.

Struktura raportu

Raport składa się z dwóch głównych części: diagnozy ogólnej sytuacji rynku pracy w powiecie oraz opisu specyfiki funkcjonujących w nim instytucji rynku pracy. Obie te części składają się z rozdziałów bazujących na zróżnicowanych źródłach danych i ukazujących poszczególne aspekty zaobserwowanej sytuacji.

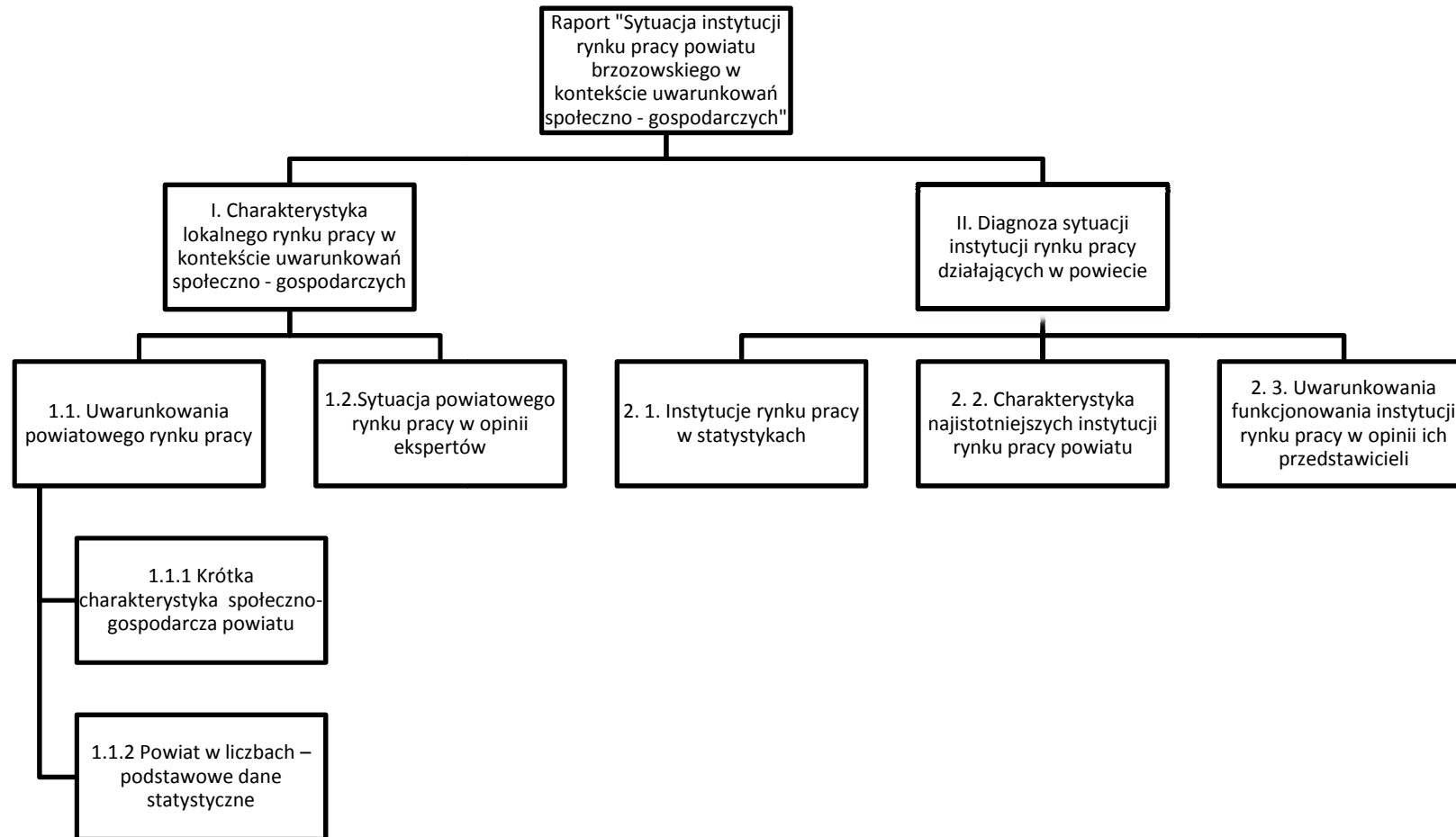
Szczegółową strukturę raportu prezentuje poniższy schemat.

⁵Liczba 21 powiatów dotyczy powiatów ziemskich, traktowanych łącznie z nakładającymi się na nie powiatami grodzkimi zgodnie z uzasadnieniem zawartym w przypisie nr 1.

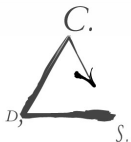

Schemat 1. Struktura raportu.

Źródło: Opracowanie własne.

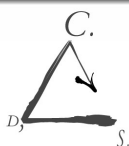

Poniżej wskazano kształt poszczególnych rozdziałów wchodzących w skład raportu.

Pierwsza część raportu pn. **Charakterystyka lokalnego rynku pracy w kontekście uwarunkowań społeczno – gospodarczych** prezentuje rozbudowany obraz powiatu wyłaniający się zarówno z podstawowych statystyk stanowiących wskaźniki sytuacji społeczno-gospodarczej obszaru jaki i opinii ekspertów na temat sytuacji powiatowego rynku pracy. W przypadku rozdziału *1.1. Uwarunkowania powiatowego rynku pracy* główne źródło danych stanowi Bank Danych Regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego, publikacje Głównego Urzędu Statystycznego, analizy przeprowadzone przez Wojewódzki Urząd Pracy w Rzeszowie oraz strategiczne dokumenty rozwoju poszczególnych powiatów. Treści zawarte w tym rozdziale prezentują: dane fizyczne (m.in. umiejscowienie, powierzchnia), dane demograficzne (m.in. liczba ludności, gęstość zaludnienia, współczynnik feminizacji, przyrost naturalny, saldo migracji, struktura wieku mieszkańców), dane społeczne (m.in. struktura wykształcenia mieszkańców, aktywność obywatelska) oraz dane gospodarcze (m.in. struktura zatrudnienia, struktura podmiotów gospodarki narodowej, najważniejsi pracodawcy powiatu, stopa bezrobocia, struktura osób bezrobotnych ze względu na wiek, płeć, wykształcenie, długość czasu pozostawania bez pracy) itp. Dane statystyczne stanowią jednakże w tej części jedynie bazę do stworzenia swoistego skróconego profilu powiatu, który zawarty został w podrozdziale *1.1.1. Krótka charakterystyka społeczno-gospodarcza powiatu*. W celu stworzenia możliwości szybkiego zestawienia profili poszczególnych powiatów, najważniejsze dane statystyczne ujęto w formie tabeli pełniącej rolę „metryczki” powiatu. Stanowi ona część 1.1.2 niniejszego raportu pn. *Powiat w liczbach – podstawowe dane statystyczne*.

Z kolei rozdział *1.2. Sytuacja powiatowego rynku pracy w opinii ekspertów* zawiera podsumowanie wywiadów pogłębionych przeprowadzonych z lokalnymi przedstawicielami rynku pracy i ma na celu uzupełnienie obrazu powiatu wyłaniającego się z danych statystycznych o opinie osób posiadających wiedzę ekspercką, zakorzenionych w lokalnym rynku, co pozwoliło uzyskać dostęp do informacji wykraczającej poza możliwości ujęcia statystycznego. Zrealizowane w tym celu wywiady obejmowały pięć głównych grup zagadnień takich jak:

- powiatowy rynek i gospodarka lokalna (aktualna sytuacja, punkty zwrotne i zmiany zachodzące na przestrzeni lat, silne i słabe strony, bariery rozwoju, wyróżniki powiatu, dominujące branże);
- potencjał zatrudnienia i poziom przedsiębiorczości mieszkańców (trendy w strukturze zatrudnienia, rola migracji zarobkowych, występowanie szarej strefy i in.);
- bezrobocie (grupy osób w najtrudniejszej sytuacji na lokalnym rynku pracy, typy kierowanych do nich działań, poziom motywacji osób pozostających bez pracy);
- kluczowe instytucje rynku pracy i doświadczenia współpracy (wskazanie instytucji najbardziej dostrzegalnych na powiatowym rynku, ich rola i pełnione funkcje,

- współpraca międzyinstytucjonalna w powiecie – doświadczenia i domeny podejmowania wspólnych działań);
- oferta usług rynku pracy w powiecie (trwałość rezultatów poszczególnych usług i instrumentów, identyfikacja braków w dostępnej ofercie, rola funduszy europejskich w działalności instytucji, adekwatność oferty w stosunku do potrzeb).

Druga część niniejszego raportu pn. Diagnoza sytuacji instytucji rynku pracy działających w powiecie koncentruje się na opisie sytuacji i działalności powiatowych instytucji rynku pracy. W tym miejscu warto zwrócić uwagę na przyjętą w niniejszym opracowaniu definicję instytucji rynku pracy. Podstawowe kryterium rozumienia instytucji rynku pracy stanowi definicja przyjęta w Ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy⁶. Ponadto, do listy instytucji szkoleniowych (ujętych w ogólnopolskim Rejestrze Instytucji Szkoleniowych) dodano Zakłady Doskonalenia Zawodowego (Ośrodki Kształcenia Zawodowego), Centra Kształcenia Praktycznego, Centra Kształcenia Ustawicznego oraz Cechy Rzemiosł Różnych, które wprawdzie w zestawieniu tym nie figurowały, ale są niezwykle istotne dla powiatowych rynków szkoleń i pełnią w tym zakresie rolę właściwą dla instytucji rynku pracy.

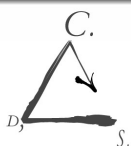
Zakres instytucji rynku pracy poszerzono również o instytucje i organizacje pozarządowe wpływające na rynek pracy, a nie figurujące w poszczególnych wykazach, a także Ośrodki Pomocy Społecznej i Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie, ze względu na zakres prowadzonej działalności oraz kontakt z osobami dotkniętymi problemem bezrobocia, do których przede wszystkim adresowany jest tworzony Portal. Ponadto, instytucje te w dobie funduszy europejskich często realizują projekty wykraczające poza ustawową działalność, przez co w rosnącym stopniu wpływają na lokalne rynki pracy.

Rozdział 2.1. *Instytucje rynku pracy w statystykach* stanowi wstępny, ogólny ogląd liczby i rodzajów występujących w powiecie instytucji. Poszczególne powszechnie dostępne zestawienia/rejestry instytucji zweryfikowano w oparciu o wiedzę lokalnych ekspertów, którzy wskazywali najaktywniejsze w powiecie organizacje oraz poprzez kontakt bezpośredni z poszczególnymi organizacjami.

Ze wskazanymi przez ekspertów najaktywniejszymi instytucjami rynku pracy nawiązano bezpośredni kontakt mailowy w celu uzyskania informacji dotyczących podejmowanej przez nie działalności. Uzyskane w ten sposób dane, rozbudowane o informacje pochodzące ze źródeł internetowych oraz wywiadów z przedstawicielami instytucji, posłużyły do stworzenia charakterystyki kluczowych w powiecie instytucji rynku pracy zawartej w rozdziale 2.2.

Z kolei ostatni rozdział raportu (rozdział 2.3.), dotyczący uwarunkowań funkcjonowania instytucji rynku pracy w powiecie, jest bezpośrednim efektem wywiadów przeprowadzonych

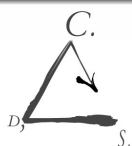
⁶ Dz.U. 2004 Nr 99 poz. 1001. Do instytucji rynku pracy zgodnie z artykułem 6 ustawy zalicza się: 1) publiczne służby zatrudnienia; 2) Ochotnicze Hufce Pracy; 3) agencje zatrudnienia; 4) instytucje szkoleniowe; 5) instytucje dialogu społecznego; 6) instytucje partnerstwa lokalnego.

z przedstawicielami instytucji rynku pracy województwa podkarpackiego. Ukazuje on działalność instytucji w kontekście wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań ich funkcjonowania. Wywiady te obejmowały następujące zagadnienia:

- zakres działalności instytucji (podstawowy obszar działalności, grupa odbiorców usług proponowanych przez instytucję, przemiany zachodzące w działalności instytucji na przestrzeni lat, realizowane przedsięwzięcia nowatorskie);
- wewnętrzne i zewnętrzne uwarunkowania działalności (identyfikacja problemów w sferze zasobów, dostępność informacji nt. powiatowego rynku pracy, planowanie działań, czynniki sprzyjające i hamujące rozwój instytucji, główne źródła finansowania działalności, występowanie zjawiska konkurencji);
- współpraca międzyinstytucjonalna (w instytucji objętej wywiadem oraz obserwowalna w powiecie, idealny model współpracy);
- oczekiwania względem Podkarpackiego Portalu Pracy (najbardziej użyteczne funkcje, dodatkowe elementy jakie mogłyby być przydatne w pracy instytucji).

Realizator projektu:

Centrum Doradztwa Strategicznego s.c. D. Bieńkowska, C. Ułasiński, J. Szymańska
31 – 153 Kraków, ul. Szlak 65 biuro 1004, tel. (12) 623 77 40, fax (12) 623 77 85

Terenowe biuro projektu:

35 – 068 Rzeszów, ul. Grunwaldzka 42/1, tel. (17) 779 84 88

www.cds.krakow.pl
www.praca-podkarpackie.pl

e-mail: ppp@cds.krakow.pl

 Podkarpacki Portal Pracy

I. CHARAKTERYSTYKA LOKALNEGO RYNKU PRACY W KONTEKŚCIE UWARUNKOWAŃ SPOŁECZNO - GOSPODARCZYCH

1.1. Uwarunkowania powiatowego rynku pracy

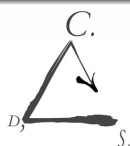
1.1.1 Krótka charakterystyka społeczno-gospodarcza powiatu

Powiat brzozowski mieści się w centralnej części województwa, sąsiadując od strony północnej z powiatem rzeszowskim, północno – zachodniej z powiatem strzyżowskim, zachodniej – krośnieńskim, południowej – sanockim, od wschodu natomiast z powiatem przemyskim. Jak można wyczytać w części diagnostycznej *Strategii Rozwoju Powiatu Brzozowskiego* „powiat jest rejonem typowo rolniczo - przemysłowym. Dominującą rolę odgrywają małe gospodarstwa rolne – o średniej powierzchni ok. 2,5 ha oraz drobne zakłady produkcyjno - usługowe i handlowe”⁷.

Mapa 1. Powiat brzozowski na tle województwa podkarpackiego.

⁷ *Strategia Rozwoju Powiatu Brzozowskiego, Zeszyt 1, Brzozów, maj - wrzesień 2007, str. 4.*

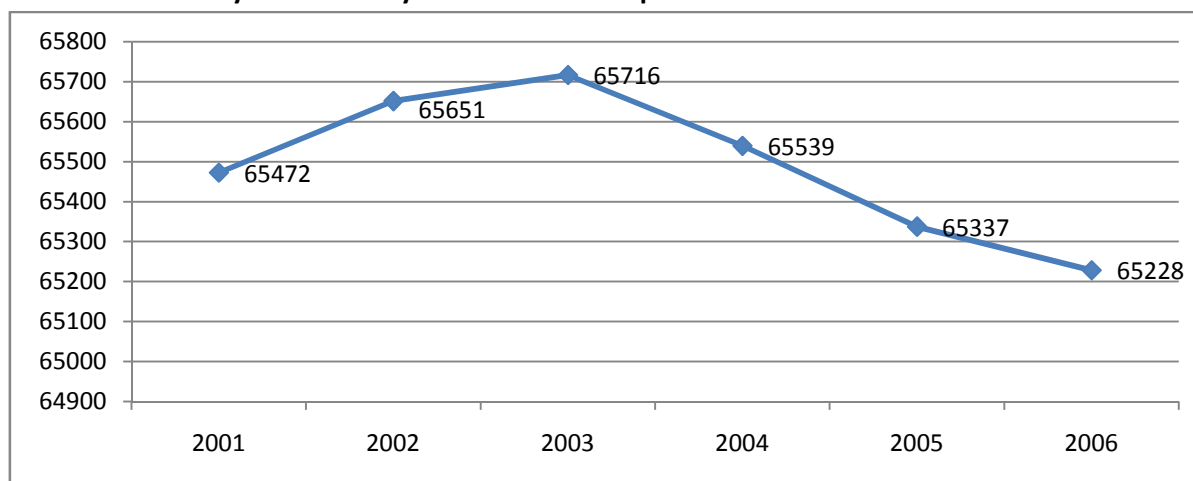

Powiat posiada powierzchnię 539 km² co plasuje go na 4 miejscu wśród najmniejszych powiatów ziemskich województwa podkarpackiego⁸. Liczba ludności w grudniu 2007 roku wynosiła 65 074 osoby, co stanowi wynik 7 wśród powiatów ziemskich ze względu na najmniejszą liczbę mieszkańców⁹. W efekcie gęstość zaludnienia¹⁰ w powiecie brzozowskim wynosi 121 os./km² co z kolei daje powiatowi 7 miejsce wśród powiatów ziemskich Podkarpacia o najwyższym poziomie zaludnienia. Stopień feminizacji w powiecie brzozowskim kształtuje się na poziomie przeciętnym - 103 kobiety przypadają na analizowanym terenie na 100 mężczyzn.

Przyrost naturalny¹¹ w 2007 roku był w powiecie brzozowskim dodatni i wyniósł 98 więcej urodzeń niż zgonów, a standaryzowany współczynnik przyrostu naturalnego w przeliczeniu na 1000 mieszkańców zrównał się ze wskaźnikiem osiąganym w skali województwa i wyniósł 1,5. W pierwszym kwartale 2008 roku przyrost naturalny w powiecie brzozowskim był identyczny jak w 2007 roku i ponownie wyniósł 1,5 w przeliczeniu na 1000 mieszkańców¹², podczas gdy w całym województwie spadł on w stosunku do roku 2007 z poziomu 1,5 do 0,3. Powiat brzozowski uzyskał zatem w I kwartale 2008 roku trzeci w województwie wynik pod względem najwyższego przyrostu naturalnego. Z drugiej strony jednak liczba ludności powiatu systematycznie maleje w wyniku migracji zewnętrznych na pobyt stały - saldo migracji w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wyniosło tu w I kwartale 2008 roku -2,19, co daje powiatowi 7 lokatę wśród powiatów ziemskich o najwyższym odpływie ludności. Jak pokazuje analiza dynamiki zmian liczby mieszkańców powiatu, tendencja spadkowa w tym zakresie utrzymuje się od 2003 roku.

Wykres 1 Zmiany w liczbie ludności powiatu w latach 2001 – 2006.

Źródło: Strategia Rozwoju Powiatu Brzozowskiego.

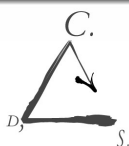
⁸ Powiaty 2007, GUS, stan na 31.12.2006.

⁹ Biuletyn statystyczny I kwartał 2008 roku, GUS, stan na 31.12.2007r.

¹⁰ Biuletyn statystyczny II kwartał 2008 roku, GUS, stan na 31.03.2008r.

¹¹ Mierzony różnicą między urodzeniami żywymi, a liczbą zgonów w danym okresie, źródło: Urząd Statystyczny w Rzeszowie. <http://www.stat.gov.pl/rzesz>.

¹² Biuletyn statystyczny II kwartał 2008 roku, GUS.

Niemniej jednak, w oparciu o dane Urzędu Statystycznego w Rzeszowie, od 2010 roku prognozowany jest wzrost liczby ludności w powiecie brzozowskim. Przy czym, należy mieć na uwadze, iż prognoza ta opracowana została przed upowszechnieniem zjawiska wyjazdów zarobkowych do krajów Europy Zachodniej¹³, w związku z czym zjawiska w niej opisywane mogły obecnie, ze względu na zachodzące zmiany, stracić na aktualności.

Ponadto, obok ujemnego bilansu ruchów ludności powiatu brzozowskiego niepokojąca jest także struktura wieku jego mieszkańców rozpatrywana w oparciu o dane opublikowane w *Biuletynie Statystycznym GUS za I kwartał 2008 roku*. Mimo iż w każdym podkarpackim powiecie struktura wieku (pod względem kategorii ekonomicznych) jest zbliżona, w powiecie brzozowskim widać pewną niewielką, aczkolwiek niekorzystną dysproporcję. Podczas gdy w województwie osoby w wieku produkcyjnym stanowią średnio 63%, w powiecie brzozowskim grupa ta obejmuje niecałe 61%. Jest to o tyle istotne, iż w powiatach takich jak np. powiat stalowowolski czy tarnobrzeski tych osób jest ponad 65%, a zatem można stwierdzić, że potencjał demograficzny powiatu brzozowskiego jest czynnikiem niekorzystnie go wyróżniającym. Z drugiej strony 23,5% mieszkańców powiatu brzozowskiego stanowią osoby w wieku przedprodukcyjnym, co jest odsetkiem nieznacznie wyższym niż w województwie ogółem. Nie zmienia to jednak faktu, iż liczba osób w wieku poprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym wynosi w powiecie brzozowskim 25,82, co stanowi wynik istotnie wyższy niż średnia wojewódzka równa 24,2 i oznacza sytuację niekorzystną dla potencjału powiatowego rynku pracy.

Od średniej wojewódzkiej niepokojąco odbiega również struktura wykształcenia ludności zamieszkującej powiat brzozowski. Według danych Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 roku, wykształcenie wyższe posiada w powiecie jedynie ok. 5% mieszkańców, jest to o 3% mniej niż przeciętna wojewódzka i prawie dwukrotnie mniej niż analogiczny wskaźnik np. w powiecie stalowowolskim. Prawdopodobnie może to być w dużym stopniu związane z dominacją terenów wiejskich w powiecie – „jedynym miastem w powiecie jest Brzozów, lokalny ośrodek administracyjny, gospodarczy, kulturalny i oświatowy”¹⁴ Obserwowalne w tym zakresie różnice na linii miasto-wieś w sposób istotny determinują strukturę wykształcenia ludności, która z reguły na obszarach wiejskich kształtuje się na niższym poziomie.

¹³ *Strategia Rozwoju Powiatu Brzozowskiego, Zeszyt 1, str. 20.*

¹⁴ *Strategia Rozwoju Powiatu Brzozowskiego, Zeszyt 1, str. 4.*

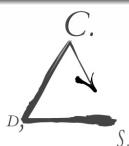

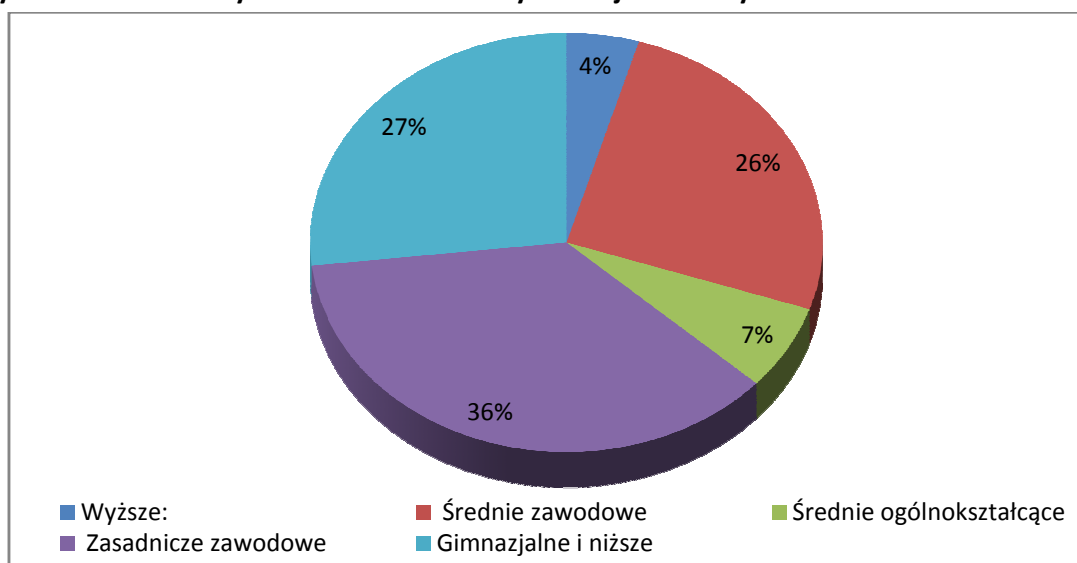

Tabela 1 Struktura wykształcenia mieszkańców powiatu brzozowskiego oraz województwa podkarpackiego.

	wyższe	policealne	średnie			zasadnicze zawodowe	podstawowe ukończone	podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego	nieustalone
			razem	zawodowe	ogólnokształcące				
Powiat brzozowski	5,28%	2,91%	21,87%	3,83%	18,04%	25,09%	38,79%	5,41%	0,65%
Województwo podkarpackie	8,46%	3,09%	27,56%	7,27%	20,29%	23,76%	31,99%	3,94%	1,21%

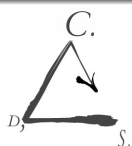
Źródło: NSP 2002.

Ponadto, w porównaniu do średnich wartości wojewódzkich, o ok. 6% niższy jest w powiecie brzozowskim odsetek osób z wykształceniem średnim, co jednak, jak wynika z powyższej tabeli, nie świadczy o kontynuowaniu nauki na poziomie wyższym, a wręcz odwrotnie domniemywać można, iż świadczy to o kończeniu edukacji na poziomie minimum ustawowego obowiązku. Największą, bo aż blisko 39 - procentową grupę stanowią wśród mieszkańców powiatu osoby posiadające wykształcenie podstawowe. Grupa ta jest blisko 7% większa niż w województwie, podobnie jak grupy osób posiadających wykształcenie zasadnicze zawodowe (blisko 2% więcej niż w województwie) i podobnie jak podstawowe nieukończone lub bez wykształcenia (1,5% więcej).

Ciekawych informacji na temat sytuacji na brzozowskim rynku pracy osób o różnych poziomach wykształcenia dostarcza zestawienie struktury wykształcenia mieszkańców ze strukturą wykształcenia bezrobotnych.

Wykres 2 Struktura wykształcenia bezrobotnych zarejestrowanych w PUP Brzozów w VI.2008 r.

Źródło: PUP Brzozów

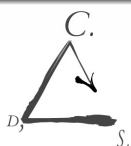
Podczas gdy wykształcenie zasadnicze zawodowe posiada w powiecie ponad 25% mieszkańców, wśród bezrobotnych stanowią oni aż 35% ogółu zarejestrowanych. Zdecydowanie najmniejsze szanse na zatrudnienie mają jednak osoby z wykształceniem średnim zawodowym. Mimo iż stanowią one niecałe 4% mieszkańców powiatu brzozowskiego, wśród bezrobotnych figurujących w statystykach PUP w Brzozowie, aż co czwarta osoba ukończyła średnią szkołę zawodową¹⁵. Pewną trudność w porównaniach warunkuje zmiana systemu edukacji dokonana w drodze reformy z 1999 roku. Podczas gdy w Narodowym Spisie Powszechnym identyfikowano osoby jeszcze według starego systemu, gdzie pierwszy poziom edukacji stanowiła 8-letnia szkoła podstawowa, w danych dotyczących bezrobocia z czerwca 2008 wyodrębniony już został w tym zakresie poziom gimnazjalny. Przyjmując jednak, iż oba ww. poziomy identyfikują obowiązkowy etap edukacji można dokonać ciekawego zestawienia. Podczas gdy pośród ogółu mieszkańców osoby o wykształceniu podstawowym stanowią prawie 39%, wśród bezrobotnych odsetek osób o wykształceniu gimnazjalnym lub niższym wynosi 27%. Oznacza to, że osobom, które ukończyły edukację na najniższym obowiązkowym poziomie, wbrew pozorom, wcale nie jest trudniej uzyskać pracę.

Oprócz ogromnej dominacji osób o wykształceniu zasadniczym zawodowym wśród ogółu bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Brzozowie (wg stanu na VI.2008 r.) obserwowalne są jeszcze inne tendencje. Warto więc zwrócić uwagę, że pośród 5222 osób zarejestrowanych w powiecie jako bezrobotne:

- 61,6% to kobiety;
- aż 91,3% zamieszkuje na wsi, co stanowi najwyższy odsetek wśród wszystkich powiatów Podkarpacia, wynika jednak z faktu, iż powiat ten jest powiatem o dominującym charakterze wiejskim;
- 82,8% stanowią osoby bez prawa do zasiłku;
- 26,6% to osoby bez doświadczenia zawodowego;
- co trzecia osoba jest w wieku 25-34 lat, a jedynie co dwudziesta ukończyła 55 rok życia;
- 43% to osoby pozostające bez pracy 24 miesiące lub dłużej, co stanowi odsetek o 7,5% wyższy niż średnia notowana w tym okresie dla województwa.

Ponadto, warto zauważyć fakt spadku stopy bezrobocia w powiecie brzozowskim. Spadła ona w I półroczu 2008 roku o 2,2% w stosunku do grudnia 2007 roku i jest to w kolejności 4 najkorzystniejszy wynik wśród powiatów ziemskich regionu (biorąc pod uwagę największy spadek tegoż wskaźnika we wskazanym okresie). W tym czasie „odpłynęło” z rynku pracy 3201 osób, w tym 826 osób skorzystało z różnych form wsparcia, z czego najbardziej popularną był staż. Z możliwości jego odbycia skorzystało 31% ogółu bezrobotnych objętych wsparciem ze strony Powiatowego Urzędu Pracy w Brzozowie.

¹⁵ Analiza sytuacji bezrobotnych w województwie Podkarpackim w I półroczu 2008 roku, Wojewódzki Urząd Pracy w Rzeszowie.

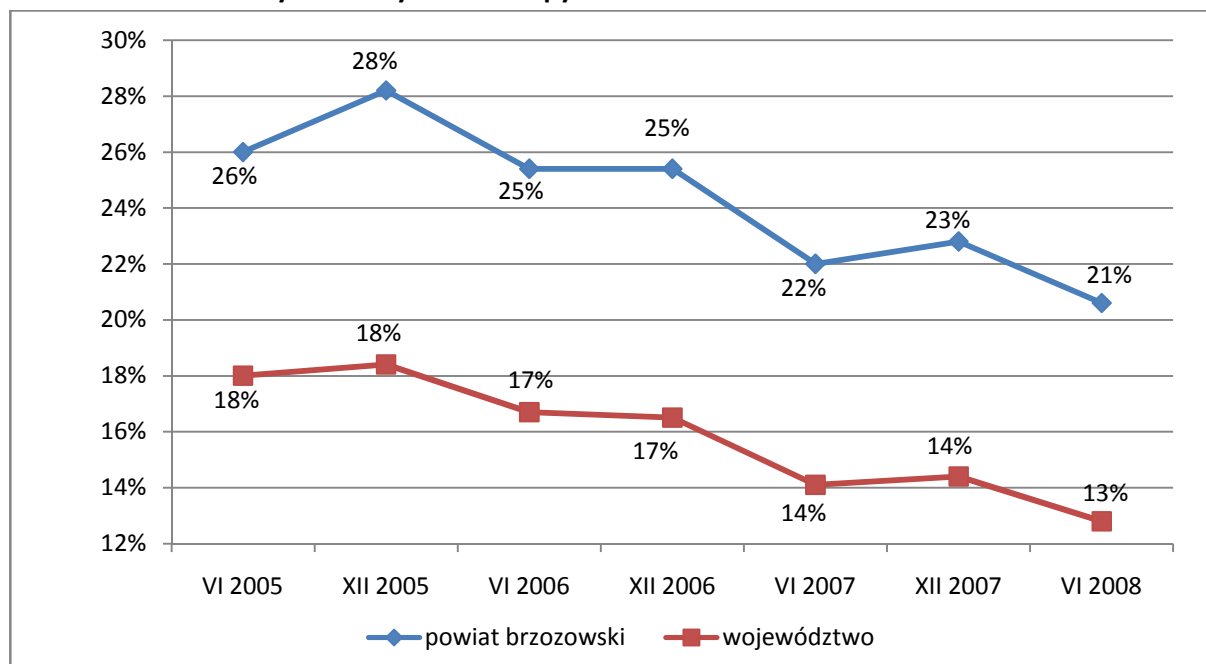

Pomimo istotnego spadku, stopa bezrobocia w powiecie brzozowskim nadal utrzymała się w I półroczu 2008 roku na poziomie zdecydowanie najwyższym w regionie i wyniosła 20,6%. To wynik aż o 8% wyższy niż średnia wojewódzka. W dokumencie *Strategii Rozwoju Powiatu* z 2007 r. to właśnie wysoki wskaźnik stopy bezrobocia uznano za jeden z trzech głównych problemów sfery społecznej, obok zjawiska ubożenia społeczeństwa oraz rosnącej liczby osób korzystających z pomocy społecznej¹⁶. Jako że wszystkie te trzy zjawiska są ze sobą powiązane (wysoka stopa bezrobocia może prowadzić do ubożenia lokalnej ludności, a co za tym idzie również do wzrostu liczby osób korzystających z opieki społecznej) niezwykle istotne wydaje się zwrócenie uwagi na dynamikę stopy bezrobocia w powiecie brzozowskim na przestrzeni kilku ostatnich lat.

Jak obrazuje poniższy wykres stopa bezrobocia charakteryzująca powiat brzozowski spadła w ciągu ostatnich trzech lat w sumie o prawie 6%. Jest to spadek znaczący, wskazujący na pozytywny trend poprawy sytuacji na lokalnym rynku pracy. Nie zmienia to jednak faktu, że wartość stopy bezrobocia w powiecie nadal przewyższa wskaźnik dla województwa podkarpackiego średnio o ok. 8%, a różnica ta utrzymuje się od lat na zbliżonym poziomie.

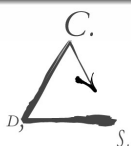
Wykres 3. Dynamika stopy bezrobocia w latach 2005- 2008.

Źródło: PUP Brzozów.

Jako problem powiatu brzozowskiego, wpływający na wskaźnik stopy bezrobocia, postrzegana może być również duża liczba osób bezrobotnych przypadających na jedną ofertę pracy. Mierzony w ten sposób współczynnik wyniósł w powiecie (w I półroczu 2008 r.) aż 43 (osoby bezrobotne na 1 ofertę pracy). Na tle regionu trudniejsza sytuacja występuje

¹⁶ *Strategia Rozwoju Powiatu Brzozowskiego, Zeszyt 2, str. 4.*

jedynie w powiatach: łańcuckim (46 os./ofertę) oraz jasielskim (44 os./ofertę). Wysoka stopa bezrobocia w połączeniu z relatywnie małą liczbą ofert pracy oraz wysokim odsetkiem osób długotrwale bezrobotnych powoduje, iż sytuacja w powiecie brzozowskim w tym względzie uchodzić może za trudną. Dlatego też niezwykle ważne jest w tym wypadku stosowanie form wsparcia, które dopasowane są do specyficznych potrzeb osób bezrobotnych. Z danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Rzeszowie¹⁷ wynika, że zdecydowanie najwięcej osób oddelegowano w I półroczu 2008 roku na staż – dotyczy to ponad 30% osób, którym udzielono w tym okresie wsparcia. Jako że jest to pomoc skierowana głównie do absolwentów, zastanawiające jest jakie formy wsparcia oferowano osobom długotrwale bezrobotnym, szczególnie, że na 2 miejscu pod względem częstości występowania uplasowały w tej klasyfikacji szkolenia (zaoferowano je ok. 18% ogółu bezrobotnych objętych wsparciem). Analiza WUP nie przedstawia niestety rozróżnienia na typy szkoleń, z których skorzystali bezrobotni, trudno zatem ocenić stopień dopasowania form wsparcia do potrzeb długotrwale bezrobotnych mieszkańców powiatu. Niemniej jednak, ogół poddanych niniejszej analizie statystyk potwierdza ważność problemu w obszarze sytuacji powiatowego rynku pracy - jako jednego z kluczowych zagadnień problematycznych sfery społecznej, uwypuklonych w przytoczonej wyżej *Strategii Rozwoju Powiatu Brzozowskiego* z 2007 roku.

Warto także zwrócić uwagę na to jak prezentuje się sytuacja powiatu ze względu na aspekty gospodarcze, które również w dokumencie *Strategii Rozwoju Powiatu Brzozowskiego* wymieniane były jako problemowe, a zatem:

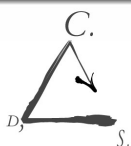
- nieefektywne gospodarstwa rolne;
- słabo rozwinięty sektor MŚP i upadające zakłady pracy;
- niewykorzystane walory turystyczne.¹⁸

Już pierwszy rzut oka na wykres podmiotów gospodarki narodowej w podziale na sektory gospodarcze (Wykres 4) ukazuje, że relatywnie niski jest w powiecie brzozowskim odsetek podmiotów działających w sektorze usługowym, który zwykle stanowi domenę działalności sektora MŚP. Chociaż w samym powiecie sektor usługowy pełni dominującą rolę (obejmuje prawie 65% podmiotów, w tym ok. 54% to usługi rynkowe), to dominacja ta jest jednak dużo słabsza niż w pozostałych powiatach województwa.

Analiza sektora MŚP jest w tym wypadku problematyczna, a diagnoza sytuacji poszczególnych przedsiębiorstw, ich szans utrzymania się na rynku itd. wymaga zdecydowanie głębszych analiz dotyczących każdego podmiotu z osobna. Niemniej jednak pewnej wstępnej informacji w tym zakresie dostarcza procentowy udział przedsiębiorstw sektora MŚP w ogólnej licznie podmiotów gospodarczych działających w powiecie. Odsetek ten jest bardzo wysoki we wszystkich powiatach województwa podkarpackiego i waha się od 92,4% w powiecie lubaczowskim do 96,6% w powiecie leskim. Powiat brzozowski, z

¹⁷ Analiza sytuacji bezrobotnych w województwie Podkarpackim w I półroczu 2008 roku, Wojewódzki Urząd Pracy w Rzeszowie.

¹⁸ *Strategia Rozwoju Powiatu Brzozowskiego*, Zeszyt 2, str. 4.

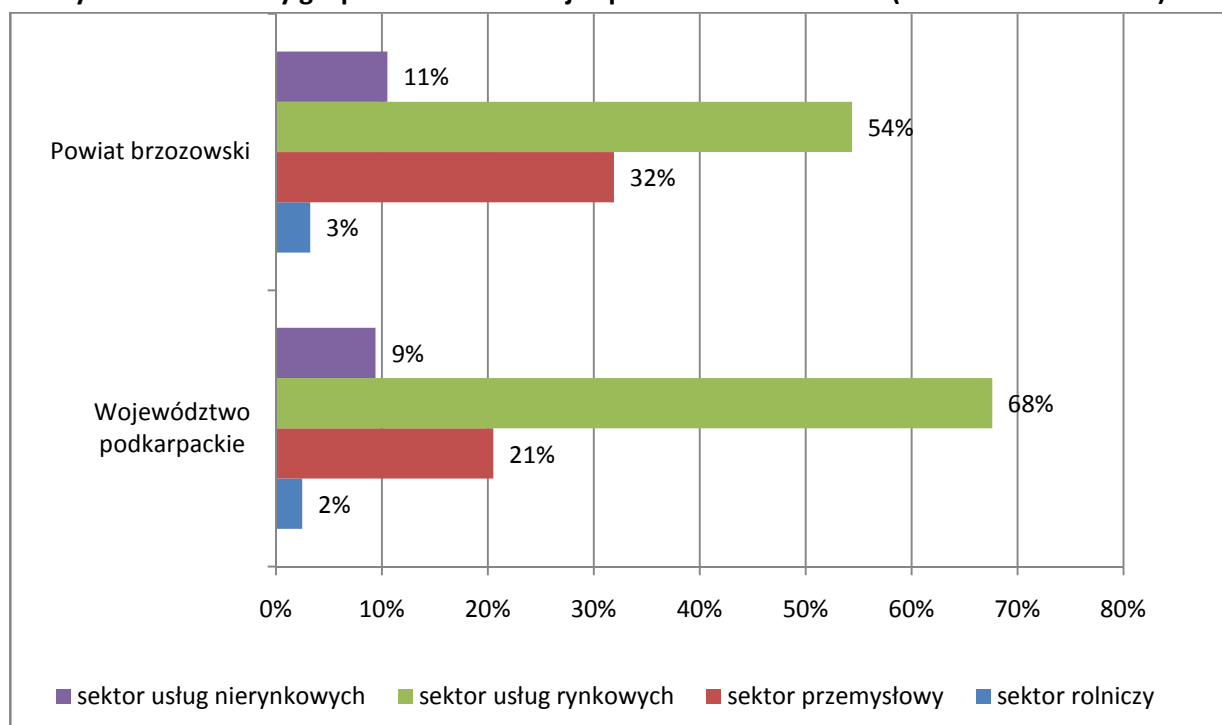

wynikiem 94,8% nie wyróżnia się na tym tle. Niepokojąco wypada jednak w powiecie brzozowskim tzw. wskaźnik aktywności gospodarczej mierzony liczbą przedsiębiorstw prywatnych przypadających na 1000 mieszkańców. Wynosi on tutaj 46,98 co stanowi wynik zbliżony do najniższego obserwowanego w województwie, charakteryzującego powiat lubaczowski (43,89), daleki jest natomiast od najwyższego wśród powiatów ziemskich poziomu, który notowany jest w powiecie bieszczadzkim i wynosi 89,16. Przegląd dostępnych statystyk ukazuje zatem, że mimo iż stosunkowo wysoki jest w powiecie brzozowskim udział drobnych przedsiębiorstw w ogólnej strukturze podmiotów gospodarczych to sama ilość tych podmiotów jest w powiecie dość niska.

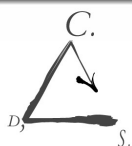
Jako, że udział sektora usługowego w ogólnej strukturze podmiotów gospodarki narodowej w powiecie brzozowskim jest niższy niż w innych powiatach województwa podkarpackiego warto również spojrzeć na potencjał zatrudnienia obserwowany w poszczególnych sektorach gospodarki.

Wykres 4. Podmioty gospodarki narodowej w powiecie brzozowskim (stan na 31.XII.2006 r.).

Źródło: Bank Danych Regionalnych, GUS.

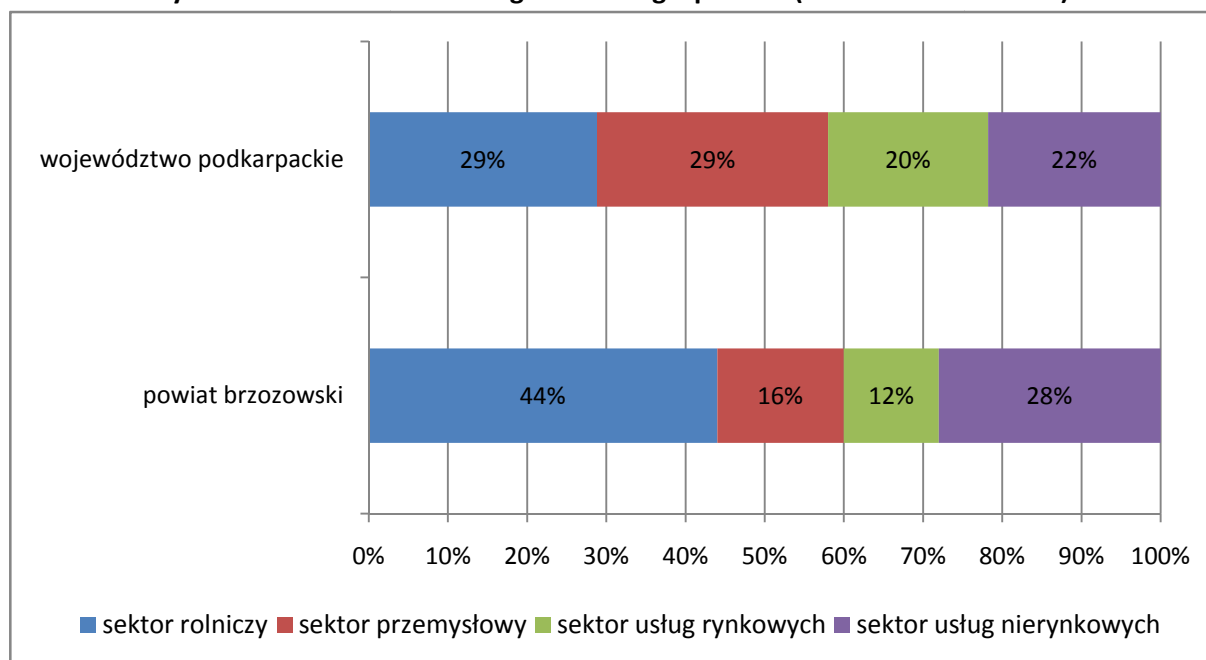
W województwie podkarpackim dominujący typ gospodarczy charakteryzuje duża liczba podmiotów działających w sektorze usługowym z relatywnie niskim potencjałem zatrudnienia (odsetek przedsiębiorstw usługowych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw jest dużo wyższy niż odsetek osób w nich zatrudnionych na tle ogółu pracujących) oraz niewielka liczba przedsiębiorstw przemysłowych zatrudniających gros pracujących mieszkańców danego terenu. W przypadku powiatu brzozowskiego dysproporcja ta przyjmuje dokładnie odwrotny kształt. Mimo iż w powiecie brzozowskim podmioty działające w sektorze

przemysłowym stanowiły w 2006 roku 32% wszystkich podmiotów, to oferowały wówczas zatrudnienie jedynie 16% pracujących mieszkańców. Jest to wynik odbiegający od tych obserwowanych w większości powiatów regionu, co zaobserwować można na poniższym wykresie.

Wykres 5. Zatrudnienie według sektorów gospodarki (stan na 31.XII.2006 r.).

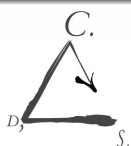
Źródło: Bank Danych Regionalnych, GUS.

W oparciu o przytoczone wyżej informacje można zatem wysnuć wniosek o dość dużym potencjale zatrudnienia przedsiębiorstw działających w sektorze usług w powiecie brzozowskim, warto jednak zwrócić przy tym uwagę na rolę jaką pełnią w tym zakresie usługi nierynkowe. Może to świadczyć o niskim potencjale zatrudnienia małych firm usługowych, bowiem odsetek zatrudnionych w sektorze usług rynkowych wynosi zaledwie 12.

Warto dodatkowo przytoczyć w tym miejscu jak kształtuje się średnie wynagrodzenie notowane w powiecie. W przypadku powiatu brzozowskiego wyniosło ono bowiem w 2006 roku 1971,16 zł, co stanowiło 7 najniższy wynik wśród powiatów ziemskich. Ciekawych obserwacji dostarcza ponadto porównanie sektora prywatnego i publicznego. Podczas gdy w sektorze prywatnym pracownicy średnio otrzymywali 1551,06 zł, w sektorze publicznym było to natomiast – 2274,80zł.

Według danych GUS głównymi pracodawcami w powiecie są:

- Zakład „Grabo” Waldemar Irzyk z Grabownicy Starzeńskiej – produkujący drewno i materiały drewniane;
- Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska z Jasienicy Rosielnej;

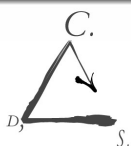

- Zakład Tworzyw Sztucznych „Artgos” S.A. z Brzozowa – produkujący plastikowe wyposażenie do łazienek, kuchni i ogrodu.

1.1.2 Powiat w liczbach – podstawowe dane statystyczne

Nazwa powiatu	Brzozowski
Nazwy gmin wchodzących w skład powiatu	<ul style="list-style-type: none"> – Brzozów (gm. miejsko-wiejska) – Domaradz (gm. wiejska) – Dydnia (gm. wiejska) – Haczów (gm. wiejska) – Jasienica Rosielna (gm. wiejska) – Nozdrzec (gm. wiejska)
Powierzchnia powiatu	539 km ²
Liczba ludności	65074
Współczynnik feminizacji (liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn)	103
Gęstość zaludnienia	121
Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	1,5
Wskaźnik obciążenia demograficznego (liczba osób w wieku nieprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym)	64,3
Saldo migracji na 1000 mieszkańców	-1,95
Wskaźnik aktywności obywatelskiej (liczba organizacji pożytku publicznego przypadająca na 1000 mieszkańców)	0,18
Wskaźnik Potencjału Instytucji Rynku Pracy ¹⁹	1,45
Wskaźnik aktywności gospodarczej (liczba zarejestrowanych w systemie REGON prywatnych podmiotów gospodarczych przypadająca na 1000 mieszkańców)	46,98
Stopa bezrobocia	20,6
Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych	5222
Udział kobiet w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych	61,57%
Udział bezrobotnych bez prawa do zasiłku w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych	82,77%
Odsetek osób bezrobotnych do 34 roku życia	50,57%
Odsetek osób bezrobotnych powyżej 55 roku życia	82,77%
Średnie wynagrodzenie brutto	2146,82 zł.
Pracujący mieszkańcy powiatu według sektorów zatrudnienia	<ul style="list-style-type: none"> – sektor rolniczy: 44,2% – sektor przemysłowy: 15,9% – sektor usług rynkowych: 12,3% – sektor usług nierynkowych: 27,6%
Trzej najwięksi pracodawcy powiatu	– Waldemar Irzyk Zakład "Grabo"

¹⁹ Wskaźnik stworzony w ramach projektu „Indeks Gotowości Rynkowej – nowy instrument monitorujący szanse na pracę absolwentów ponadgimnazjalnych szkół zawodowych województwa podkarpackiego”. Opis metodologii konstrukcji wskaźnika znajduje się w „Raporcie z badań instytucji rynku pracy w województwie podkarpackim” powstałym w ramach ww. projektu i dostępnym na stronach www.cds.krakow.pl oraz www.praca-podkarpackie.pl.

- Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska w Jasienicy Rosielnej
- Zakład Tworzyw Sztucznych "Artgos" S.A

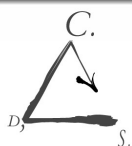
*Źródła: „Powiaty 2007”, GUS; Biuletyn statystyczny województwa podkarpackiego I kwartał; Biuletyn statystyczny województwa podkarpackiego II kwartał; Analiza sytuacji bezrobotnych w województwie podkarpackim w I półroczu 2008 roku, WUP Rzeszów; „Raport z badań instytucji rynku pracy w województwie podkarpackim”, baza Organizacji Pożytku Publicznego dostępna na stronie www.ngo.pl.
 Przytoczone dane prezentują stan na 31.12.2007r., z wyjątkiem liczby organizacji pożytku publicznego (stan na 24.02.2009r.), liczby podmiotów gospodarki narodowej (stan na 31.12.2006r.), danych WUP Rzeszów dotyczących bezrobocia (stan na 30.06.2008r.)*

1.2. Sytuacja powiatowego rynku pracy w opinii ekspertów

Powiat brzozowski jawi się jako powiat o najtrudniejszej sytuacji rynku pracy w województwie podkarpackim. Mimo iż zmniejsza się poziom stopy bezrobocia, to dalej jest ona znacznie wyższa niż średnia krajowa i wojewódzka. Charakter powiatu jest w dużym stopniu **rolniczy**, ogromna część ludności mieszka na terenach wiejskich. **Gospodarka jest rozdrobniona**, brakuje dużych zakładów pracy. Jeden z największych pracodawców, Zakład „Koronki”, który określony został „wizytówką Brzozowa”, zatrudniający kilkaset osób, pod koniec roku 2008 planował zwolnienie 100 osób. Związane to jest w dużym stopniu z konkurencją firm dalekowschodnich, głównie z Chin. Ponadto, eksperci obserwują odchodzenie ludności od rolnictwa, jak podkreślają ok. 35% gruntów ornych leży odłogiem. Wysoka stopa bezrobocia charakterystyczna dla powiatu jest z jednej strony efektem małego potencjału zatrudnienia lokalnych firm, a z drugiej wskaźnikiem pozornym, którego wysokość związana jest z uwarunkowaniami działalności Powiatowego Urzędu Pracy. Jak twierdzą eksperci *„kilkaset osób rejestruje się w Powiatowym Urzędzie Pracy dlatego, że zasiłki udzielamy na 12 miesięcy, a w powiatach ościennych są one udzielane tylko na 6 miesięcy. To znacząco zawyża nasze statystyki.”*

Nie ulega jednak wątpliwości, że mimo powyższego sytuacja jest trudna. Eksperci zwracają uwagę, że aby mogła ona ulec poprawie, kluczowe jest tworzenie nowych miejsc pracy. W tym celu należałoby jednak rozbudować infrastrukturę w taki sposób, aby powiat brzozowski przyciągał nowych inwestorów skłonnych do podejmowania działalności na tym terenie. *„Uboga infrastruktura przemysłowa powoduje, że sytuacja na rynku pracy jest bardzo trudna. Mamy ponad 5 000 osób bezrobotnych, stopa bezrobocia przekracza 20%. Nasi przedsiębiorcy to małe firmy, które nie są w stanie tworzyć nowych stabilnych miejsc pracy i to powoduje, że mieszkańcy szukają pracy w powiatach ościennych lub poza granicami naszego kraju. Natomiast naszą mini – wizytówką stanowi coraz mocniej agroturystyka”*.

Nadzieję dla powiatu stanowi proces **rozwoju nowych drobnych firm**, jak bowiem donoszą eksperci *„w ostatnim okresie zanotowaliśmy prężny rozwój budownictwa, są symptomy, że ludzie wracają z zagranicy, tam zarobili trochę pieniędzy, tutaj zakładają firmy”*. W dużym stopniu wiąże się to także z środkami PUP przeznaczanymi na dotacje dla osób zakładających firmę, w roku 2008 dotacji takich udzielono ponad 130. Problemem jednak wciąż pozostaje

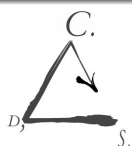
niewielki **potencjał zatrudnieniowy** tych firm - jak wskazują eksperci „*szansą jest ich duża ilość, natomiast nie generują one wielu miejsc pracy, co stanowi o ich słabości*”. Ponadto, „*mała zasobność lokalnego rynku powoduje, że nie wszystkie firmy dobrze sobie radzą z konkurencją i siłą przebicia na rynku*”.

Wśród osób bezrobotnych dominują, według ekspertów, osoby o niskich kwalifikacjach i zróżnicowanej motywacji, przy czym wsparcie kierowane jest częściej do osób o wysokiej motywacji do podjęcia pracy. W najtrudniejszej sytuacji, pośród osób bezrobotnych na powiatowym rynku pracy, znajdują się **osoby długotrwale bezrobotne oraz bezrobotni powyżej 45 roku życia**.

Pośród poszukiwanych w powiecie pracowników dominują specjaliści i fachowcy kierunków technicznych, w tym związanych z budownictwem, zwłaszcza **pracownicy o wysokich kwalifikacjach** – kadra inżynierska, która zdaniem ekspertów „*najczęściej migruje do większych ośrodków na terenie kraju. Do najpopularniejszych kierunków migracji wewnętrznej należą Warszawa oraz Rzeszów. Pracodawcy poszukują także „osób posiadających uprawnienia na sprzęt ciężki, różne kategorie prawa jazdy*” – słowem, twarde, acz deficytowe umiejętności.

Nadwyżka siły roboczej występuje natomiast „*w handlu oraz wśród budowlanców, ale także w grupie osób posiadających wyższe wykształcenie - tu dominuje pedagogika oraz zarządzanie i marketing*”. Ten trend spójny jest również z dominacją pewnych grup zawodowych pośród osób emigrujących. Do najpopularniejszych krajów docelowych należą: Anglia, Irlandia, Szkocja i Holandia. „*Zawodem najczęściej reprezentowanym przez wyjeżdżających jest budowlaniec (...), ale są to również osoby nieposiadające kwalifikacji, pracujące zwykle na farmach lub przy zbiorach sezonowych*”. Z obserwacji ekspertów wynika także, że powiat dotyka zjawisko tzw. „**drenażu mózgow**” kiedy osoby z wyższym wykształceniem podejmują za granicą prace znacznie poniżej posiadanych kwalifikacji.

Ze względu na specyficzną sytuację powiatu, wysoki poziom bezrobocia i konieczność rozwoju nowych firm i nowych miejsc pracy, **najbardziej efektywnymi instrumentami** instytucji rynku pracy są, według ekspertów, dotacje na rozpoczęcie własnej działalności oraz dotacje na utworzenie nowych miejsc pracy. Jeśli chodzi o działalność instytucji rynku pracy pewnym brakiem jest w ich opinii „*zbyt mała pula środków w stosunku do potrzeb, jakie istnieją w powiecie*”. Co prawda, na poprawę sytuacji w tym zakresie w dużym stopniu wpłynęła dostępność funduszy Unii Europejskiej, niemniej jednak „*w stosunku do istniejących potrzeb jest to jeszcze kropla w morzu, a powiat brzozowski nadal zostaje w tyle za innymi powiatami*”.

II. DIAGNOZA SYTUACJI INSTYTUCJI RYNKU PRACY DZIAŁAJĄCYCH W POWIECIE

2.1. Instytucje rynku pracy w statystykach

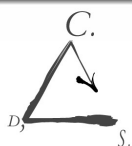
Na terenie powiatu brzozowskiego funkcjonuje dziesięć instytucji rynku pracy, w tym Powiatowy Urząd Pracy. Na analizowanym terenie działalność prowadzą trzy instytucje szkoleniowe, w tym Ośrodek Kształcenia Zawodowego, ośrodek szkolenia kierowców oraz ogólnopolska firma szkoleniowa, która zlokalizowała siedzibę swojego Oddziału Wschód (obejmującego terytorialnie całą wschodnią Polskę, czyli województwa: warmińsko – mazurskie, podlaskie, lubelskie i podkarpackie) właśnie w Brzozowie. W powiecie brzozowskim nie zdiagnozowano natomiast istnienia zarówno Ochotniczego Hufca Pracy jak i agencji zatrudnienia.

Pośrednio, lokalny rynek pracy wspierany jest przez działalność siedmiu innych podmiotów, których aktywność koncentruje się na zagadnieniach lokalnego rozwoju społeczno - gospodarczego, a także doradztwa i konsultingu. Są to następujące instytucje:

- Stowarzyszenie na rzecz Rozwoju Miasta i Gminy Brzozów;
- Stowarzyszenie Kupców Ziemi Brzozowskiej w Brzozowie;
- Stowarzyszenie Promocji i Rozwoju Powiatu Brzozowskiego;
- Stowarzyszenie na rzecz Wspierania Inicjatyw Edukacyjnych, Kulturalnych, Społecznych i Gospodarczych w Dydni "Lider";
- Fundacja Promocji i Rozwoju Bieszczad;
- Grupa Doradcza Partner;
- Stowarzyszenie LGD „Ziemia Brzozowska”.

Z rozmów przeprowadzonych z ekspertami brzozowskiego rynku pracy wynika jednak, iż o aktywnej działalności w sferze rynku pracy zgodnie można mówić jedynie w przypadku dwóch instytucji rynku pracy, do których, obok Powiatowego Urzędu Pracy w Brzozowie, zaliczono: Ośrodek Szkolenia Kierowców "AUTO - SZKOŁA" - Tadeusz Toczek (instytucja szkoleniowa) oraz Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Ziemia Brzozowska”. Pozostałe podmioty i ich działalność bądź to nie była przez ekspertów wskazywana jako rozpoznawalna.

Ponadto, w powiecie brzozowskim funkcjonuje pięć Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej (w Domaradzu, Dydni, Haczowie, Jasienicy Rosielnej oraz Nozdrzcu), a także usytuowane w Brzozowie: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej oraz Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie.

2.2. Charakterystyka najistotniejszych instytucji rynku pracy powiatu

Powiatowy Urząd Pracy w Brzozowie²⁰

Poniższy, krótki opis działalności Powiatowego Urzędu Pracy (PUP) koncentruje się na tych działaniach Urzędu, które nie wynikają wprost z wymogów ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Ustawa ta obowiązuje wszystkie urzędy pracy nakładając na nie analogiczne, nie różnicujące ich zadania, w związku z czym, w niniejszym raporcie skupiono się wyłącznie na przedsięwzięciach wykraczających poza obowiązki nałożone przez ustawodawcę, takich jak realizacja projektów unijnych oraz innego typu inicjatywy własne Urzędu.

Powiatowy Urząd Pracy w Brzozowie jest w trakcie realizacji dwóch projektów, które otrzymały dofinansowanie z Europejskiego Funduszu Społecznego. Pierwszy z nich pn. „Więcej szans w powiecie brzozowskim” wdrażany jest w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki Poddziałanie 6.1.3, a zaplanowane w nim działania wdrażane mają być przez okres 6 lat. W 2009 r. w ramach projektu wsparciem mają zostać objęte łącznie 584 osoby, spośród których:

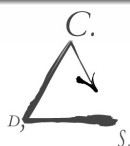
- 200 osób będzie mogło skorzystać ze szkoleń,
- 185 osób odbyć staż,
- 116 osób otrzymać jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej,
- 69 osób odbyć przygotowanie zawodowe w miejscu pracy,
- 14 osób natomiast prace interwencyjne.

Drugi z realizowanych przez brzozowski PUP projektów nosi nazwę „Dobra kadra połową sukcesu” i w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki Poddziałanie 6.1.2. uzyskał środki w wysokości 250 750 zł. Środki te przeznaczone zostaną w okresie od stycznia 2008 r. do grudnia 2009 r. na dofinansowanie etatów i wyposażenia stanowisk pośredników pracy i doradców zawodowych, a także przeprowadzenie szkoleń oraz badań lokalnego rynku pracy.

Powiatowy Urząd Pracy w Brzozowie prowadzi stałą współpracę z pracodawcami z terenu powiatu m.in. w kwestii pozyskiwania środków na rozwój przedsiębiorczości. Ponadto, wspólnie z Warsztatami Terapii Zajęciowej oraz lokalnymi szkołami średnimi prowadzi również zajęcia aktywizacyjne i poradnictwo zawodowe. W celu aktywizacji osób bezrobotnych objętych pomocą społeczną Urząd współpracuje również z jednostkami pomocy społecznej z terenu powiatu brzozowskiego, opiniuje także plany szkoleń przygotowane przez Ośrodki.

Okazję do wymiany doświadczeń pomiędzy podmiotami działającymi na lokalnym rynku pracy stanowiła zorganizowana przez PUP w Brzozowie konferencja „Pracodawcy na

²⁰ W oparciu o informacje zebrane na podstawie strony internetowej Urzędu, udostępnionych przez Urząd materiałów oraz danych dotyczących umów o dofinansowanie projektów, zawartych w 2008 roku w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki Poddziałania 6.1.1; 6.1.2; 6.1.3.

lokalnym rynku pracy – oczekiwania i perspektywy”, na której zaprezentowano opracowany w projekcie „Dobra kadra połową sukcesu” ranking zawodów, na które w najbliższym czasie będzie istniało w powiecie brzozowskim największe zapotrzebowanie.

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Ziemia Brzozowska”

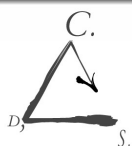
Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania "Ziemia Brzozowska" powstało w marcu 2006 roku, jako element wdrożenia Schematu I Pilotażowego Programu Leader+. Realizatorem przedsięwzięcia było wówczas Towarzystwo Altum. Efektem Schematu I była z jednej strony Zintegrowana Strategia Rozwoju Obszarów Wiejskich, obejmująca zasięgiem obszar gmin: Brzozów, Domaradz, Dydnia, Haczów, Jasienica Rosielna, Nozdrzec, a z drugiej strony powstanie międzysektorowej Lokalnej Grupy Działania „Ziemia Brzozowska”, w skład której oprócz władz gmin i powiatu weszli także przedstawiciele sektora prywatnego i pozarządowego.

W 2007 roku, w ramach Schematu II Pilotażowego Programu Leader + przeprowadzono projekt pod nazwą „Ta Brzozowska Ziemia – drugiej takiej nie masz”, który nastawiony był na zwiększenie aktywności społeczności lokalnej. W ramach projektu przeprowadzono cykl szkoleń, warsztatów, przedsięwzięć informacyjnych i imprez kulturalnych.

Ośrodek Szkolenia Kierowców "AUTO - SZKOŁA" - Tadeusz Toczek

Ośrodek Szkolenia Kierowców Auto-Szkoła Tadeusz Toczek to firma funkcjonująca na podkarpackim rynku usług szkoleniowych od 19 lat. Posiada 6 oddziałów zlokalizowanych na terenie 6 miejscowości (Brzozów, Zarszyn, Krosno, Frysztak, Domaradz, Sanok) obejmując swoim zasięgiem rynek powiatu brzozowskiego, jasielskiego, krośnieńskiego, sanockiego, leskiego, bieszczadzkiego.

Oferując szeroką gamę kursów na prawo jazdy kategorii A1, A, B, B+E, C, C+E, D oraz kursów przewozu osób i rzeczy, zdobyła sporą popularność, przez co możliwości szkoły stale się zwiększają. „Auto-Szkoła” Tadeusz Toczek współpracuje z Powiatowymi Urzędami Pracy w Brzozowie, Sanoku, Strzyżowie, dzięki czemu zakres usług oferowanych przez szkołę rozszerza się o szkolenia finansowane ze środków Unii Europejskiej, realizowane dla osób bezrobotnych oraz odchodzących z rolnictwa. W ramach tego obszaru działalności przeprowadzono szkolenia grupowe dla osób skierowanych z Gminy Brzozów, Gminy Nozdrzec, Gminy Jasienica Rosielna oraz Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sanoku i Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zarszynie.

2.3. Uwarunkowania funkcjonowania instytucji rynku pracy w opinii ich przedstawicieli

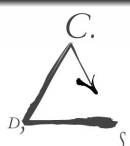
Analizując opinie przedstawicieli instytucji rynku pracy działających na terenie powiatu brzozowskiego można stwierdzić, że ze względu na specyfikę powiatu, który jest typowym terenem rolniczym, w którym brakuje dużych firm generujących większą ilość miejsc pracy **warunki ich działalności są trudne**. Zdaniem naszych rozmówców, trudno jest bowiem wciąż szkolić osoby bezrobotne, jeśli nie można dla nich znaleźć zatrudnienia. Ten problem kreuje z kolei inne problemy takie jak **migracja poza teren powiatu** oraz **brak specjalistów** na lokalnym rynku.

Do czynników zewnętrznych sprzyjających rozwojowi instytucji usytuowanych w powiecie brzozowskim ich przedstawiciele zaliczyli przede wszystkim **możliwość aplikowania o środki unijne**. Z kolei wśród czynników hamujących rozwój tychże instytucji wskazano trudności związane z **aktywizowaniem osób wykluczonych społecznie** (m.in. osób niepełnosprawnych) ze względu na ich niską aktywność i brak chęci korzystania z ofert, jakie są im dedykowane.

Instytucje rynku pracy działające w powiecie brzozowskim przygotowują długofalowe strategie rozwoju. *„Przygotowujemy taką strategię na podstawie informacji uzyskanych na terenie naszego powiatu. Takie informacje znajdują się w naszej instytucji, ponieważ mamy do czynienia z ludźmi, którzy tu mieszkają i potrzebują pomocy. Wykonanie takiej strategii zleciliśmy wyspecjalizowanej w tej dziedzinie firmie”*.

Wśród działań nowatorskich instytucje wskazały przede wszystkim możliwość sięgania po środki unijne i realizację finansowanych w ten sposób projektów. *„Projekt pn. Aktywizacja osób niepełnosprawnych – to jest niewątpliwie nasz sukces. Objęliśmy tym projektem 20 osób. Nie można powiedzieć, że 100% tych osób zmieniło coś w swoim życiu, ale jeśli z tej grupy można wskazać choć 25% takich osób to jest to dla nas sukcesem”*. Jak dodaje nasz rozmówca: *„w ubiegłym roku wyszliśmy po raz pierwszy z taką inicjatywą do grupy osób niepełnosprawnych, dając im szansę podjęcia aktywności, przeszkolenia. Związane było to również z tym, że osoby te miały możliwość wyjazdu na turnus rehabilitacyjny, który łączył elementy aktywizacji społecznej i zawodowej. To była bezpłatna oferta, nie musieli ponosić żadnych kosztów. Po raz pierwszy w historii naszych działań zdarzyło się coś takiego”*.

W obszarze zasobów ludzkich instytucje wskazywały na brak specjalistów, zwłaszcza doradców zawodowych, którzy są obecnie poszukiwani na lokalnym rynku pracy. Jak podkreślali rozmówcy, trudno jest na tak małym obszarze jakim jest powiat brzozowski znaleźć osoby o tego typu kompetencjach, ponieważ duża ich grupa zdecydowała się na wyjazd w głąb kraju. W obszarze zasobów rzeczowych oraz informacyjnych nie stwierdzono większych problemów, poza kwestią niewystarczającej wiedzy dotyczącej wykorzystania zewnętrznych źródeł finansowania.

Wśród osób, które są najczęściej „**pomijane**” na rynku pracy, a więc kierowana do nich oferta nie wyczerpuje istniejących potrzeb, rozmówcy wymieniali najczęściej:

- osoby po 45 roku życia, które charakteryzuje dosyć niska mobilność zawodowa,
- osoby niepełnosprawne pozostające bez zatrudnienia.

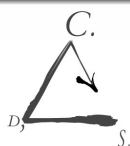
Trudniej było wskazać na instrumenty, które nie są dostępne w powiecie, a istnieje na nie zapotrzebowanie. Jak jednak wynika z rozmów, brak większych zakładów pracy powoduje, że mieszkańcy powiatu brzozowskiego zatrudnienia, ale często i ofert wsparcia, szukają w większych miastach.

Institucje rynku pracy funkcjonujące w powiecie brzozowskim nie ulegały większym przemianom na przestrzeni ostatnich lat. Pewne zmiany zaszły wyłącznie w sferze usług, których oferta wzbogacała została głównie dzięki możliwości sięgania po środki unijne.

Spośród zaprezentowanych przedstawicielom lokalnych instytucji rynku pracy planowanych funkcji Podkarpackiego Portalu Pracy, za najbardziej użyteczne uznali oni:

- możliwość pozyskania większego grona odbiorców dla oferowanych usług;
- uzyskanie informacji dotyczących działalności instytucji rynku pracy (w skali powiatu lub regionu);
- możliwość zidentyfikowania luk istniejących w dostępnej lokalnie/powiatowo ofercie instytucji rynku pracy.

Jeden z rozmówców zauważył również, iż dodatkowy element portalu mogłoby stanowić doradztwo w zakresie pozyskiwania funduszy, gdyż nie wszystkie instytucje rynku pracy, szczególnie te mniejsze, mają doświadczenie w staraniu się o tego typu dofinansowanie swoich działań.

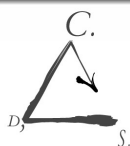

SPIS ŹRÓDEŁ

Poszczególne części niniejszego raportu powstawały w oparciu o zróżnicowane źródła danych, które niejednokrotnie podlegały weryfikacji. Poniżej wskazano jakiego typu źródła zostały w tym celu wykorzystane:

- Bank Danych Regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego;
- „Biuletyn statystyczny województwa podkarpackiego I kwartał 2008 roku”;
- „Biuletyn statystyczny województwa podkarpackiego II kwartał 2008 roku”;
- „Analiza sytuacji bezrobotnych w województwie podkarpackim w I półroczu 2008 roku”, Wojewódzki Urząd Pracy w Rzeszowie;
- „Powiaty 2007”, Główny Urząd Statystyczny;
- „Stan ruch naturalny i wędrownicy ludności w pierwszym kwartale 2008 r.”, Urząd Statystyczny w Rzeszowie;
- Narodowy Spis Powszechny, 2002 rok;
- „Raport z badań instytucji rynku pracy w województwie podkarpackim”, opracowany w ramach projektu Indeks Gotowości Rynkowej, Centrum Doradztwa Strategicznego s.c., Kraków 2007;
- „Użytkowanie gruntów w 2007 roku (według granic administracyjnych)”, Urząd Statystyczny w Rzeszowie;
- „Turystyka w województwie podkarpackim w latach 2005 – 2007”, Urząd Statystyczny w Rzeszowie;
- „Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2007”, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową;
- „Stan, ruch naturalny i wędrownicy ludności w I kwartale 2008 roku”, Urząd Statystyczny w Rzeszowie;
- „Informacja o realizacji Ustawy o Specjalnych Strefach Ekonomicznych”, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2007 r.;
- „Strategia Informatyzacji Województwa Podkarpackiego na lata 2007- 2013”, dostępne pod adresem: www.si.podkarpackie.pl/pliki/2008/strategia.ppt;
- baza Organizacji Pożytku Publicznego dostępna na stronie www.ngo.pl;
- rejestr instytucji szkoleniowych prowadzony przez Wojewódzki Urząd Pracy w Rzeszowie i dostępny na stronie www.ris.praca.gov.pl;
- rejestr agencji zatrudnienia zamieszczony pod adresem www.kraz.praca.gov.pl;
- baza adresowa jednostek funkcjonujących w ramach struktur Ochotniczych Hufców Pracy, dostępna na stronie www.ohp.pl;
- baza organizacji pozarządowych zamieszczona pod adresem www.bazy.ngo.pl;
- lista podkarpackich instytucji okołobiznesowych dostępna na stronie Rzeszowskiej Agencji Rozwoju Regionalnego:
www.cwt.rarr.rzeszow.pl/baza_wiedzy/Instytucje_okołobiznesowe_na_podkarpaciu.pdf.

- informacje zamieszczone na stronie Kuratorium Oświaty w Rzeszowie www.ko.rzeszow.pl;
- baza dostępna na stronie internetowej Zakładu Doskonalenia Zawodowego w Rzeszowie www.zdz.rzeszow.pl;
- dane zamieszczone na stronie Izby Rzemieśniczej w Rzeszowie pod adresem www.izba.rze.bip-online.pl;
- dane Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej dot. Ośrodków Pomocy Społecznej;
- powiatowe opracowania i dokumenty strategiczne, strony internetowe Starostw Powiatowych, Powiatowych Urzędów Pracy, Urzędów Miast i Gmin,
- opracowania i statystyki poszczególnych Powiatowych Urzędów Pracy;
- strony internetowe poszczególnych instytucji rynku pracy oraz informacje uzyskane bezpośrednio od instytucji w kontakcie mailowym oraz telefonicznym.
- zrealizowane w ramach projektu „Podkarpacki Portal Pracy” wywiady z lokalnymi ekspertami rynku pracy;
- zrealizowane w ramach projektu „Podkarpacki Portal Pracy” indywidualne wywiady pogłębione z przedstawicielami instytucji rynku pracy.

